märgukirja a.-st 1681 on tr. C. Schirren'i kogus Recesse d. livländ. Landtage (1865). *J. V.*

MENGDEN, Johann Albrecht v., eelmise poeg, Balti aadli politiline tegelane, sünd. 6. IX 1663, võttis osa 1693. a. Liivimaa rüütelkonna poolt reduktsiooniküsimuse lahendamiseks Stokholmi saadetud deputatsioonist J. R. Patkul'i (vt.) kaaslasena, mõisteti järgm. a. ühes teiste saatkonna liikmetega surma, mis otsus muudeti aga 6-a. vangistuseks. Vangistuses viibis M. kuni 1696. a.-ni, mil talle armu anti ja ta Liivimaale tagasi pöördus. 1710. a. sai M. Liivimaa maamarssaliks ja valiti varssi peale seda maanõunikuks. M. suri 26. XII 1720.

G. Anrep, Svenska adelns ättartaflor II (1861); A. Hammarskjöld, Ätten v. M. och Livland under svenska väldet (Sv. Hist. Tidskr. 1889). — Vrdl. ka: A. Buchholtz, Beiträge zur Lebensgesch. J. R. Patkuls (1893), lk. 122; O. Sjögren, J. R. Patkul (1882). *J. V.*

MENGDEN, Otto v., parun, balti-saksa aadli tegelane, sünd. 23. IV 1600 maakohtunik Georg v. M.-i pojana, astus noorena sõjateenistusse ja on nähtavasti võrdlemisi varakult Liivimaa rüütelkonna huvide esindajana hakanud teotsema. A. 1629 käis M. ühes Fromhold Patkul'iga (vt.) Rootsis läbirääkimisi pidamas rüütelkonna privileegide suhtes, tutvudes seal riigikantsler Axel Oxenstjernaga, milline tutvus talle osutus edaspidi väga kasulikuks. A. 1634 kun. Gustav II Adolfi matuse puhul uuesti Rootsi läkitatud, võttis M. osa läbirääkimistest Liivi- ja Eestimaa »in ein corpus« ühendamise kohta, mis ei annud tagajärgi. A. 1643 kokkukutsutud Liivimaa maapäeval valiti M. ühemeelselt maamarssaliks ja hiljemini liikmeks komisjoni, mis pidi Stokholmis maanõukogu asutamise küsimuse jaatavalt lahendama. M.-i suure diplomaatilise osavuse tõttu otsustatigi küsimus: kun. Kristiina kutsus 4. VII 1643 ellu Liivimaa maanõukogu, kuigi ainult provisoorselt Esialgse kava järgi pidi maanõukogu koostuma 6-st liikmest, neist 3 rootslast ja 3 Liivimaa aadlimeest; viimaste seas valiti M. esimesena maanõunikuks. A. 1648 anti täiendavad määrused maanõukogu kohta. Liivimaa politilises elus mängis M. selle järel silmapaistvat osa, väljendades võrdlemisi suurt takti ja enesevalitsust. — A. 1635 määrati tema maakohtunikuks Kokenhuseni kreisis, püsides ühtlasi edasi sõjateenistuses; ta ülendati a. 1643 ooberst-leitnandiks, a. 1651 ooberstiks ja tõsteti a. 1653 vabahärra seisusse. Oma elu lõpul oli M. segatud ägedaisse perekonnatülidesse Stael v. Holstein'idega, mis M.-itele lõppesid kurvalt. M. suri 26. II 1681.

G. Anrep, Svenska adelns ättartaflor II (1861); Seraphim, Livl. Gesch. II[II]; Fr. Bienemann *jun.*, Die Begründung d. livländ. Landratskollegiums (1893); A. Hammarskjöld, Ätten v. M. och Livland under svenska väldet (Sv. Hist. Tidskr. 1889). *A. R. C.*

MENGEDE, Johann v., Liivimaa ordumeister, pärit Westfaalist, sünni-a. teadmata, oli aa. 1439—42 ordufoogt Karksis, 1442—50 komtuur Tallinnas, valiti aug. 1450 ordumeistriks; suri 15. VIII 1469. — M. meistriks saanud, puhkes jällegi Liivimaa keskajaloole tüübiline tüli ordu ja Riia ppiiskopi vahel, kelleks paar a. varemini oli saanud Silvester Stodewescher (vt.). M. oli endale ülesandeks seadnud kindlustada Liivimaal ordu ainuvalitsust. Selleks teostati juulis 1451 Riia toomkapiitli inkorporatsioon ordusse (vastav *bulla habitus* kinnitas selle järgm. a.); nov. 1452 sõlmitud Kirchholmi lepinguga jagasid ppiisk. ja M. enda vahel ülemvõimu Riia linna üle, seega takistades Liivimaa linnade liitumist Riia eestvõttel, mida Preisi eeskujul oli karta. Ppiisk. Silvester, kes inkorporatsiooni lubadusest ei kavatsenud alul kinni pidada, pidi peale temale õnnetut võitlust a. 1454 ordule alistuma ja M.-ga Kirchholmi lepingu uuendama. Teistes — Tartu, Saare-Lääne, Tallinna, isegi Kura — piiskopkondades oma mõju maksmapanek nõudis M.-lt hiljeminigi palju energiat.

Schiemann, Livl. II; Seraphim, Livl. Gesch. I[II], 264 jj.; Arbusow, Grundriss [IV], 117—22. *R. K.*

MENIUS, Friedrich, ajaloolane XVII a. s., sünd. arvat. Pommeris (mõne uurija arvamise järgi pärit Kuramaalt); sünniaasta teadmata. M. oli nähtavasti Poola alam ja omandanud luuletajana, *poeta laureatus,* teatava kuulsuse. M. s. on ta a. 1620 Altenburgis välja annud tõlkeid inglise näidendeist tiitliga »Englische Comoedien«, 2 osas, mis tähelepanuväärt selle mõju väljendusena, milline oli inglise vanemal näitekirjandusel saksa omasse. 1620-dail aa. puutus M. kokku Liivimaalt lääne poole edasitungivate rootslastega, astus feldmarssal Gustav Horn'i teenistusse, võib-olla sõjaväe jutlustajana, ja määrati siis kirikuõpetajaks Liivimaal. Ta oli kogunud endale hulga Liivimaa ajalugu käsitlevat materjali ja nähtavasti juba varakult kavatsenud koostada ülevaadet Liivimaa ajaloost. A. 1630 avaldas ta Riias lühikese »Intrada u. Vortrab der grossen Universal Liefländischen Historischer Geschichten Beschreibung«, milles ta teatas oma kavatsusest kirjutada Liivimaa kroonika, üles kutsudes igaüht võimaluse järgi temale hankima tarvilikke teateid kroonika jaoks. A. 1630 kutsuti M. Tartu asutatud gümnaasiumi